

סגולה

ישראל להיסטוריה

גיליון 147
אלול תשפ"ב 6.335
ספטמבר 2022
42 ש"ח

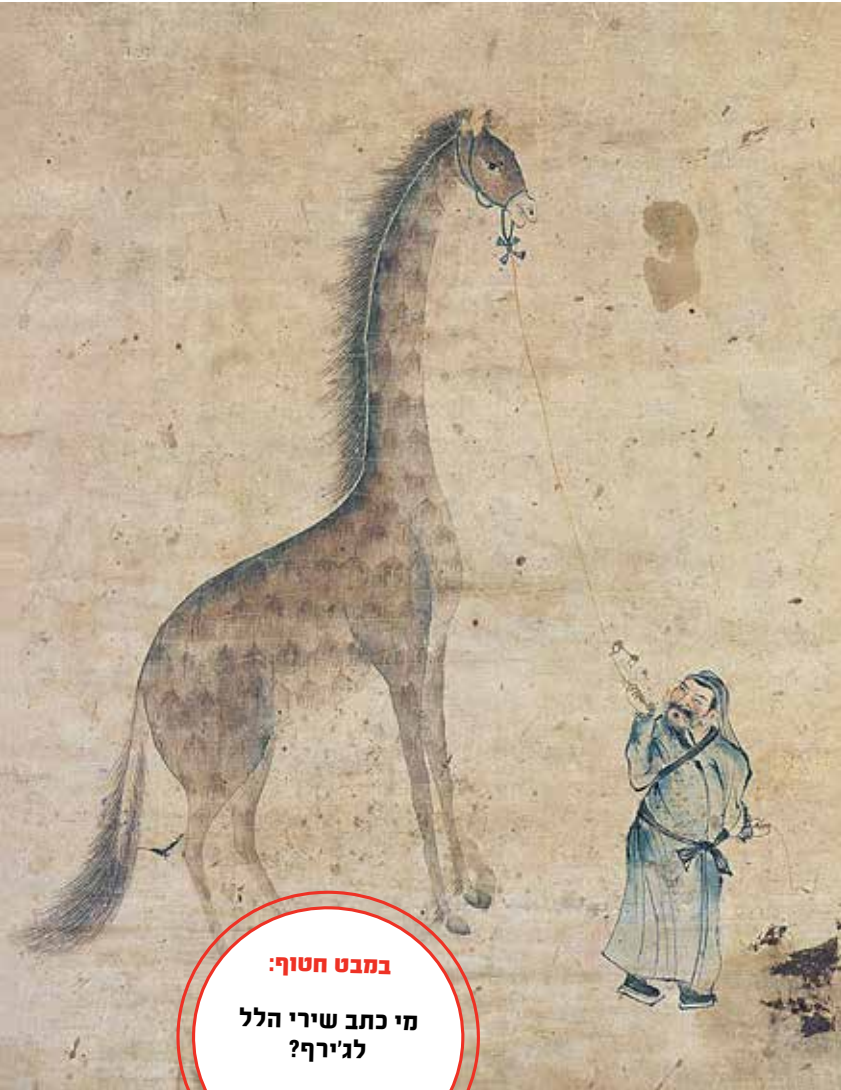
כשהסינים ירדו מהים ובנו תומה

קיצור תולדות סין

האם אי פעם
שמרו שמיטה?

יידשלאנד
מבעד לכוס היי"ש

כשלחימה
הפכה לאמנות

במבט חטוף:
מי כתב שירי הלל לג'ירף?
תשובה בעמוד 24

14 קיצור תולדות סין

הרחק מהעולם המוכר שבין מסופוטמיה לאירופה התקיימה תרבות ענפה ומפותחת בת אלפי שנים, אבל בשבילנו זה עדיין סינית. תולדותיה של סין בראשי פרקים

20 שובו של האדמירל

מתוך ההיסטוריה המפוארת של סין הקיסרית מובלט לאחרונה שמו של ג'נג חה. עשרות שנים לפני שווסקו דה גמה וקולומבוס הפליגו בימים כבר נשא הסריס המוסלמי את שם הקיסר לארצות רחוקות. מה מבשרת ההיזכרות המחודשת בשמו? // **גדעון אלעזר**

30 כוס יי"ש והבעיה היהודית

בסיפורים על יהודים במזרח אירופה תופיע תמיד כוס משקה, במלעיל כמובן, ולא במקרה. מה הביא דווקא את היהודים לייצר שתייה חריפה, לסחור בה ולהגיש אותה, ואיך היא עיצבה את חייהם? יותר משמזגו היהודים את כוס היי"ש מזגה כוס היי"ש את היהודים // **שלום בוגוסלבסקי**

42 ללא חשש שמיטה

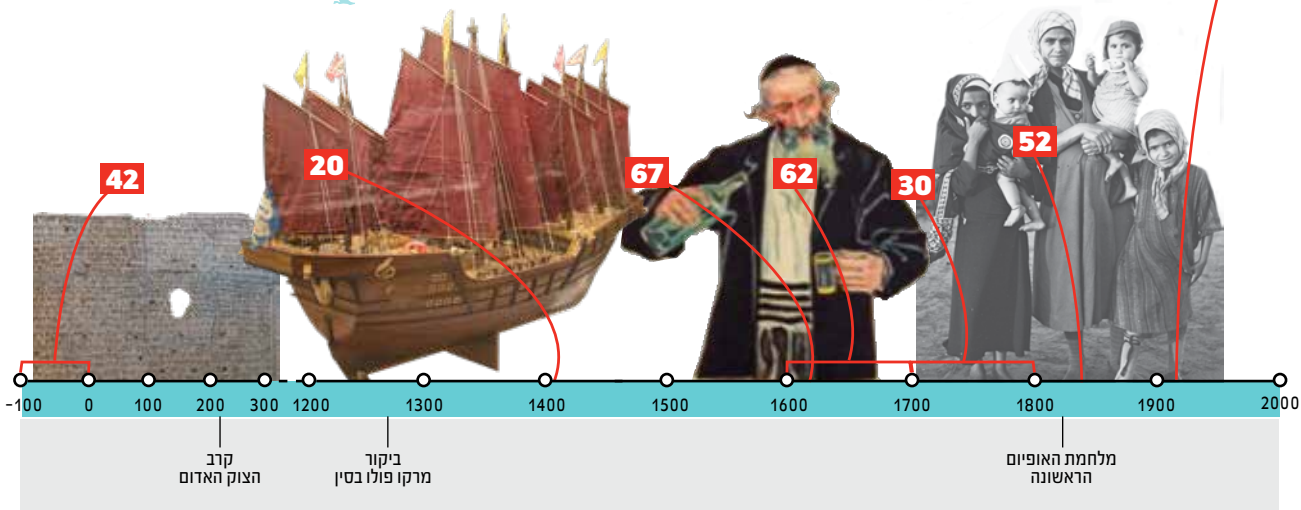
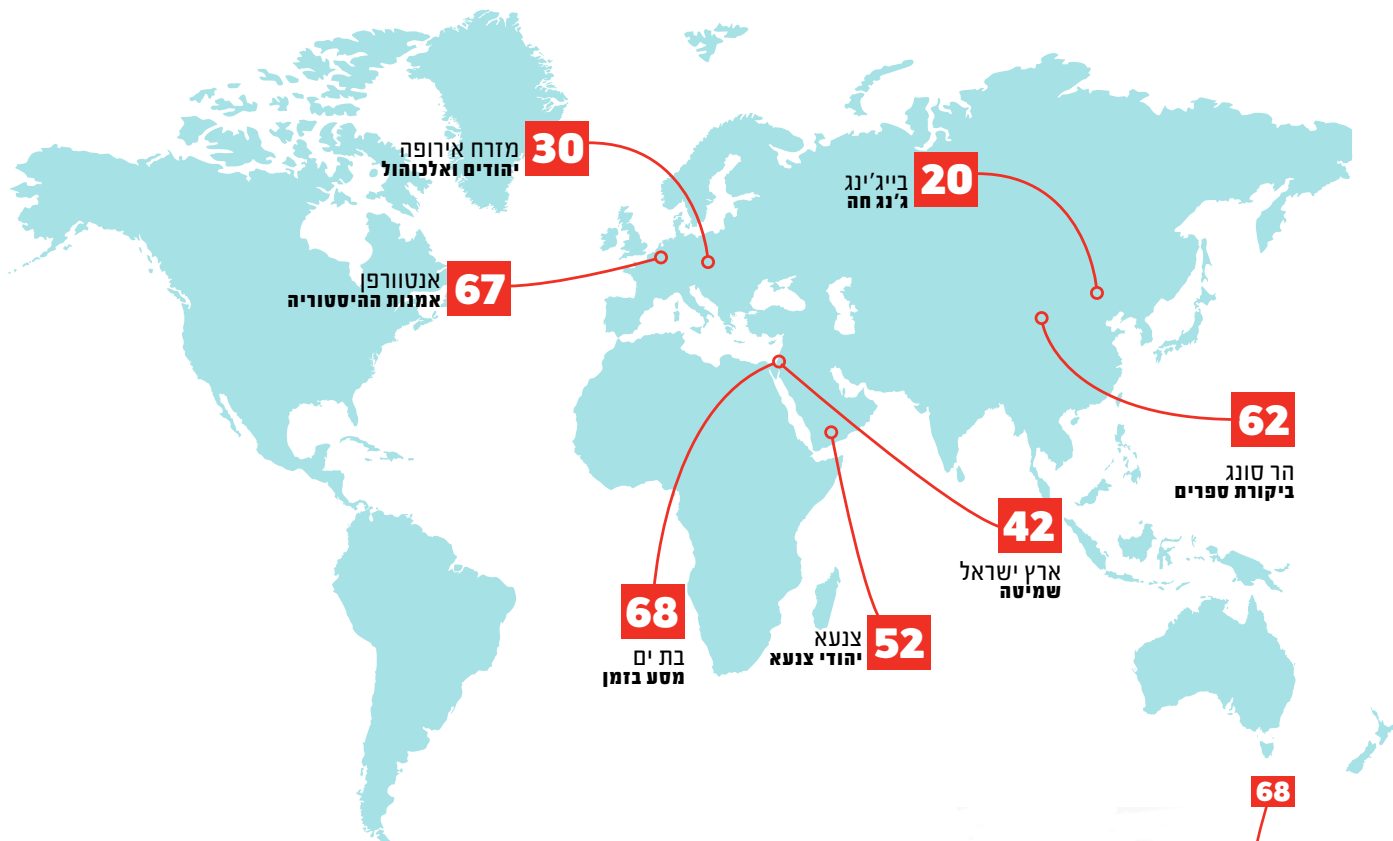
מצוות השמיטה והיובל נראו לרבים רעיונות מופלאים של הרמוניה אקולוגית וצדק חברתי. האם רעיונות אלה זכו אי פעם למימוש במציאות? תולדותיהם של פערים בין חזון למציאות // **אהרן אריאל לביא**

52 תימנים או צנענים?

בעיני המתבונן מבחוץ נראים יוצאי תימן כקהילה אחת בעלת מאפיינים משותפים, אולם כאשר שואלים את יוצאי צנעא על עירם מגלים שבינם לבין יוצאי תימן האחרים פעורה תהום // **מנשה ענזי**

מדורים

- 3 דבר העורך
- 6 מדברים היסטוריה
- 8 חדשות
- 12 בימים ההם **אירועים נבחרים בחודש אלול**
- 60 ראו אור
- 62 ביקורת ספרים **שאולין**
- 67 אמנות ההיסטוריה **פטר פאול רובנס**
- 68 מסע בזמן **בתים**
- 74 תשבצים וחידות

לרכישת מנוי מתנה במחיר היכרות

להרשמה ולפרטים:
058-5416146
service@segulamag.com

סגולה – מגזין ישראלי להיסטוריה
www.segulamag.com

שירות לקוחות
service@segulamag.com

המערכת
segula@segulamag.com

058-5416146

חייגו ונחזור אליכם תוך 48 שעות
מענה אנושי בימים א'ד' בין השעות 9:00-14:00
ובימי רביעי בין השעות 20:00-22:00
אפשר לשלוח הודעת טקסט

יד חרוצים 10
ירושלים, 9342148
טלפון 02-5004351

עקבו אחרינו!

דורשי רשומות

רטוריקה, עריכה, למדנות ומעמדות חברתיים בספרות הדרוש במזרח אירופה

רועי גולדשמידט
מאגנס, תשפ"ב, 323 עמ'

ספרי דרשות הם מקור מרכזי להבנת העולם החסידי, אולם לא ברור באיזו מידה הם משקפים את הגותם של כותביהם ואת המחשבה שרווחה בסביבתם. כדי לברר סוגיה זו בוחן המחבר בין השאר את הדרשה כסוגה ספרותית; את היחסים בין הדרשה הכתובה לבין הדרשה שבעל פה; את התקבלות הדרשה בקרב החסידים, המתנגדים והמשכילים; ואת השימוש בפלפולים למדניים בגוף הדרשה. חלק נרחב מהדיון בספר מתמקד בדמותו של רבי דוד שלמה אייבשיץ, יליד 1755, מחבר ספר הדרשות 'ערבי נחל' שהיה רב מכר במנחי תקופתו. בחינת דמותו של הרב אייבשיץ מאפשרת לגולדשמידט לבחון את דגם ההנהגה החסידית בדור שבין המגיד ממזריטש, תלמידו של רבי ישראל בעל שם טוב, לבין מיסוד החצר החסידית. הרב אייבשיץ מתגלה כאחת מהדמויות החסידיות שלא כינסו סביבן חצר חסידית מהסוג המוכר מתקופות מאוחרות יותר, אך היו בעלות השפעה בזכות פעילותן

בתפקידי הנהגה ממוסדים כמו רב קהילה, אב בית דין או דרשן. הספר מתמקד בשלב הביניים שבו הכינוי חסיד הוחל על מנהיגים כריזמטיים ועל בני החבורה המצומצמת שסביבם, ועדיין לא הורחב לבני הקהילות שהלכו בעקבותיהם, אלה המכונים כיום חסידים.

העשור שבו נולדו 'ערביי ישראל'

ישראל ואזרחיה הערבים - פלסטיניים 1966-1976

דורון מצא
רסלינג, 2022, 307 עמ'

מעמדם של האזרחים הערבים במדינת ישראל היה תמיד עניין מורכב. הספר בוחן את הדיון בסוגיה בקרב מקבלי ההחלטות בתקופה שבין סיום הממשל הצבאי לבין מחאת יום האדמה. מדובר בעשור האחרון של שלטון מפא"י, ובעשור הראשון לאחר מלחמת ששת הימים שבעקבותיה שלטה המדינה על ערבים נוספים. המחבר מנתח את עמדתם של מומחים ובעלי תפקידים שונים, ובראשם יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, בעיקר באמצעות השפה שבה השתמשו. הוא עומד על תהליכים שביטוים הפוליטי היה המעבר מייצוג באמצעות מפלגות

ערביות - שהורצו למעשה על ידי מפא"י - לייצוג במפלגת השלטון עצמה. הביטוי הלשוני של תהליכים אלה היה מעבר מהמושג 'בני מיעוטים' למושג 'ערביי ישראל'.

פתאום היתה מלחמה

שבת 6 באוקטובר 1973

אבירם ברקאי
נורת זמורה, תשפ"ב, 188 עמ'

הכישלון של מערכות המודיעין הישראליות לחזות את פרוץ מלחמת יום הכיפורים הוא פצע פתוח בזיכרון הישראלי. המחבר מחטט בפצע הזה כדי להביא את סיפורו. ברקאי, שהעניין האישי שלו בנושא גלוי ומובלט בספר, קרא פרוטוקולים של ישיבות שערכו מקבלי החלטות ועדויות שניתנו בפני ועדת אגרנט, ושוחח עם מאות אנשים שהיו מעורבים בהערכות המודיעיניות ובקבלת ההחלטות. הסיבות שהובילו את אנשי המודיעין לשלול אפשרות שתפרוץ מלחמה מפורטות בספר לצד העדויות אשר הצביעו על הנורא מכל והתבררו כנכונות. כל אלה מובאות בלשון סיפורית, המשלימה את המקורות לכדי תמונה מלאה שנותרת דרמטית למרות שעברו כבר כמעט חמישים שנה.

אור במערב התרבות העברית במרוקו 1917 - 1956

דוד גדג'
מרכז זלמן שזר, תשפ"ב, 400 עמ'

הספר מתאר את התפתחותה של התרבות העברית במרוקו מאז הפיכתה לפרוטקטורט צרפתי ועד להקמת מרוקו העצמאית. בתקופה זו העברית פרצה את גבולות שפת התפילה של הקהילה ושפת ההלכה המדוברת בפייה של תלמידי חכמים וסביבתם הקרובה. המחבר עוקב אחר עיתונים, בתי ספר, התארגנויות שונות, עשרות כותבים פעילים ומנהיגים מקומיים, ומנסה למפות רשתות של קשרים והשפעות בין המרכזים היהודיים השונים במרוקו, ובינם לבין מרכזים אחרים בעיקר בצרפת, באלג'יריה, בארץ ישראל ובמזרח אירופה. מהמחקר המפורט עולים שלושה דגמי זהות שבהם משתקפת העברית: זהות משכילית ואוניברסלית הפונה למערב; זהות מסורתית עם שינויים קלים כדי לקדם מודרניזציה; וזהות יהודית ציונית, דתית ולאומית שהעברית הארץ ישראלית שימשה לה כדוגמה מופתית.

חיילי שדה בעיר קדושה החי"ש הירושלמי במאבק ובזיכרון

ישראל רוזנסון
כרמל, תשפ"ב, 563 עמ'

בזיכרון הלאומי נשמר מקומם של אנשי פלוגות המחץ של ההגנה – הפלמ"ח – כמגני היישוב במלחמת העצמאות, אלא שרוב בניינו של הכוח הצבאי הלאומי של ההגנה היה דווקא בחיל השדה –

החי"ש. פלוגות החי"ש הורכבו משדרה רחבה של צעירים אשר עבדו לפרנסתם והקדישו ימים אחדים בחודש להגנה. המקום השולי שקיבל החי"ש בזיכרון ההיסטורי הוא נקודת המוצא של מחקר זה, המשלים את החסר במידע מקיף על החי"ש בירושלים לאורך שנות קיומו, החל מהיוזמה להקמתן של פלוגות השדה האזוריות בימי המרד הערבי, דרך הפיכתן לחיל השדה בתחילת שנות הארבעים והתבססותן בימי מלחמת העולם השנייה, ועד לחימת הגבורה שלהן בקרבות על ירושלים במלחמת העצמאות, התמזגותן לתוך צה"ל והמאבק על ההנצחה והזיכרון.

עומדים בשער

כדורגל יחסי יהודים וערבים
בא"י פלסטין, 1917 - 1948

עומר עינב
עם עובד, תשפ"ב, 416 עמ'

עמידה בשער, או מאבק של שתי קבוצות זו מול זו? נראה כי הכדורגל היה אמצעי מצוין לביטוי השאיפות הלאומיות של היהודים ושל ערבים פלשתינים תחת שלטון המנדט של בריטניה, מולדת הכדורגל, והוא משמש את המחבר לבחינת היחסים בין הצדדים באותן שנים מכוננות. מעמדם של הבריטים כנותני החסות למשחקים, ולחיים בארץ בכלל, התבטא על המגרש בארגון מסגרות תחרותיות. השינויים במעמדם של הבריטים בתפקיד הארגוני ביטאו את שינוי עמדותיהם מהצהרת בלפור ועד לסיום המנדט. לא תמיד נוקקו קבוצות כדורגל יהודיות וערביות לבריטים כדי לארגן משחקים, ולעתים מערכת היחסים בין שני העמים אפשרה להם להסתדר לבד. כשמערכת היחסים

ההיסטוריה הכי קצרה של סין

לינדה ג'יווין
מאנגלית: תום דולב
דביר, תשפ"ב, 284 עמ'

המלצת
המערכת

בדרך כלל אנחנו קוראים כדי להרחיב את השכלתנו, מה שמגביל את הקריאה שלנו לתחומים שבהם יש לנו השכלה כלשהי. הקורא הישראלי הממוצע יודע משהו על העלייה השלישית, על הפילוסופיה היוונית ועל התלמוד, אבל למרות שסין נוטלת חלק משמעותי יותר ויותר בפוליטיקה ובכלכלה שלנו אנחנו לא יודעים מי היא שושלת האן, לאן זורם הנהר הצהוב, מהי תנועת הארבעה במאי, ומי קדמה למי – שושלת מינג או שושלת צ'ינג. למי שכל אלה נשמעים להם כמו סינית מיועד הספר הזה, שדוחס למעלה מ-3,500 שנה של היסטוריה כתובה לפחות מ-240 עמודים, לא כולל מפתחות, הערות ורשימות ביבליוגרפיות. שושלות קיסרים שמשלו מאות שנים נדחסות באלגנטיות לפרקים קצרים, ולמרות זאת הקוראים זוכים ליותר מאשר רשימה סתמית של אירועים ושליטים. המחברת השתדלה להוסיף להיסטוריה הפוליטית, הכלכלית והצבאית גם נושאים תרבותיים, אך בכך היא הצליחה פחות. הצגת רוחם המיוחדת של הדתות, האמנויות והכתבים הספרותיים הסיניים לוקה בחסר בהשוואה למאבקי הירושה ולהסדרים החברתיים המוצגים בספר.

הזו הסתבכה, ומפגשים אלימים התרחשו גם על מגרשי הכדורגל, התקשו הקבוצות הציוניות לקיים קשרים ספורטיביים בינלאומיים, וגם משחקי כדורגל שקבוצות של הצבא הבריטי היו מעורבות בהם הפכו למורכבים.

לרכישת הגיליון

סגולה

מגזין ישראלי להיסטוריה

